

Өвөрхангай аймгийн Засаг даргын
дэргэдэх Статистикийн хэлтэс

Үйлдвэр үйлчилгээний салбарын өнөөгийн байдал

Арвайхээр

ГАРЧИГ

1. Аймгийн аж үйлдвэр барилгын салбарын үүсэл хөгжил 3
2. Аймагт бүртгэлтэй ААНэгжийн тоо 4-5
3. Сүүлийн жилүүдэд аж үйлдвэр, барилга үйлчилгээний салбарт гарч байгаа гол онцлог өөрчлөлт6
4. Аж үйлдвэрийн салбарын нийт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт7-8
5. Аж үйлдвэрийн салбарын нийт бүтээгдэхүүн борлуулалт9
6. Аймгийн газар зүйн байршил зах зээлд ойр эсэх 10-11
7. Аймгийн дэд бүтцийн хөгжил 12
8. Гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт 13
9. Хангайн бүсийн аймгуудын дотоодын нийт бүтээгдэхүүн,14
10. Аж үйлдвэрийн салбарт ажилласадын хувь 15-16
11. Барилгын салбарын нийт үйлдвэрлэлт, их засварын ажлууд 17
12. Аж үйлдвэр, барилгын салбарын хөдөлмөрийн бүтээмж18
13. Худалдааны салбарын нийт бараа гүйлгээ, цэгийн тоо19-20
14. Тээврийн салбарын тээсэн ачаа, зорчигч эргэлт21-22
15. Холбоо үйлчилгээний орлого телефон цэгийн тоо 23-25
16. Дүгнэлт26-27
17. Ашигласан ном, материал28

Аймгийн аж үйлдвэр, барилга, үйлчилгээний салбарын үүсэл хөгжил

Өвөрхангай аймаг 1942 онд Улсын бага хурлын шийдвэрээр 23 сум 177 баг, 15000 өрхтөйгөөр анх байгуулагдсан юм. Эдүгээ аймаг засаг захиргааны нэгжийн хувьд 19 сум, сум нь 109 багт хуваагддаг. 1991 оноос нийгэм бүхэлдээ өөрчлөгдөн улс орон зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжиж бүх салбарын төрийн өмч хувьчлагдан хувьд шилжсэнээр ихэнхи салбаруудад хувийн хэвшлийн оролцоо нэмэгдэж жижиг дунд үйлдвэрүүд шинээр байгуулагдан үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Аж үйлдвэр

Аймгийн хүнсний үйлдвэр нарийн боов талх, чихэр, архины цехтэйгээр 1961 онд ашиглалтанд орсноор аймгийн ард иргэдийг үйлдвэрийн аргаар үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнээр үйлчилж эхэлжээ.

Хархорин суманд 1972 онд спиртын үйлдвэр , 1983 онд хүнсний үйлдвэрүүд тус тус ашиглалтад орсон .

Баянтээгийн нүүрсний уурхай нь 1961 онд байгуулагдах үедээ жилд 20 мянган тонн нүүрс олборлох хүчин чадалтай байв. Ордны хайгуулын нөөц 160 сая тонн бөгөөд Өвөрхангай, Архангай, Баянхонгор аймгуудыг нүүрсээр хангадаг.

Уянга суманд үйл ажиллагаа явуулж буй 40-өөд алт олборлох нөхөн сэргээх чиглэлийн жижиг бичил уурхай эрхлэгч компаниуд үйл ажиллагаа явуулж байна.

1950 оны эхээр аймгийн төвд дизель цахилгаан станц ажиллуулж эхэлсэн ба 1965 онд Эрчим хүчний үйлдвэр болон өргөжүүлжээ.

1991 онд бүтцийн өөрчлөлтөөр нийтийн аж ахуйн үйлчилгээний газартай нэгтгэж аймгийн эрчим хүчний нэгдсэн үйлдвэр, 1995 оноос хойш Эрдэнэтийн цахилгаан шугам сүлжээний газрын харъяа Өвөрхангай аймгийн цахилгаан шугам сүлжээний салбар байгуулагдсан байна.

Төр засгийн зүгээс жижиг бизнесийг хөгжүүлэх ажлыг төрийн бодлого болгож, жижиг бизнес эрхлэх, шинээр үүсч бий болох таатай орчныг бүрдүүлж, үр ашигтай жижиг аж ахуйнуудыг цаашид хөгжин дэвшихэд нь дэмжин туслах зорилгоор хөтөлбөр боловсруулан тодорхой арга хэмжээнүүдийг авч явуулсны үр дүнд орон нутгийн зах зээлд тэдний үйлдвэрлэл нэмэгдэж байна.

2016 оны эцсийн байдлаар аж үйлдвэрийн салбарт бүртгэлтэй 220 орчим аж ахуй нэгж байгууллага болон 340 орчим цэг салбар байна. Уул уурхайн 37, хүнсний бүтээгдхүүн үйлдвэрлэлийн 43 орчим, бусад нэр төрлийн үйлдвэрлэлийн чиглэлээр /модон эдлэл, барилгын материалын үйлдвэрлэл, цахилгаан, дулаан, хэвлэх, ус суваг, гм / 130 газар бүртгэлтэй 75 % нь үйл ажиллагаа явуулж байна.

Аймгийн барилгын салбарын бодлогын асуудлыг Засаг даргын тамгын газрын хөгжлийн бодлогын хэлтэс, Газрын харилцаа, барилга хот байгуулалтын газар

хариуцан ажиллаж байна. Аймгийн хэмжээнд барилгын салбарын 30-аад аж ахуй нэгж бүртгэлтэй байгаагаас тогтмол үйл ажиллагаа явуулж байгаа 20 аж ахуй нэгж байна.

Бүртгэлтэй аж ахуйн нэгж байгууллагын тоо

2017 онд бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжийн тоо 1851 байна. Хариуцлагын хэлбэрээр нь авч үзвэл төсөвт байгууллага 207, ХК 10, ХХК 871, салбарууд 108, хоршоо 190, ЗБН 41, ББН 57, төрийн бус байгууллага 295, ОНБайгууллага 20, хадгаламж зээлийн хоршоо 7, шашны байгууллага 14 байна.

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын тоо
/ сум, хариуцлагын хэлбэрээр 2015 он/

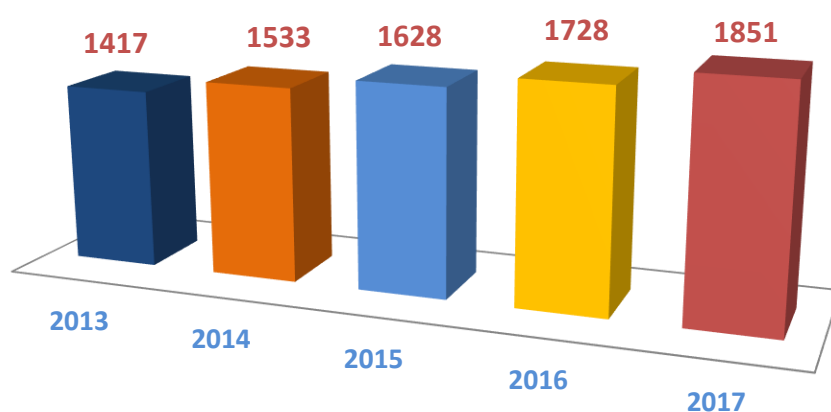
Хүснэгт-1

	Бүх аж ахуйн нэгж	Төсөвт байгууллага	Салбар	ЗБН	ББН	ХК	ХХК	ОНӨҮГ	ТӨҮГ	Хоршоо	Хад.зээлийн хоршоо	Төрийн бус байгууллага	Шашны байгууллага	Сан	Олон нийтийн байгууллага
Бүгд	1851	207	108	41	57	10	871	21	1	190	7	295	14	9	20
Баян-Өндөр	43	7	1	-	5	-	10	1	-	7	-	12	-	-	-
Бүрд	23	6	1	6	1	-	3	1	-	6	-	4	-	-	-
Бат-өлзий	91	8	3	17	3	-	45	1	1	17	-	10	1	-	-
Баруунбаян															
-Улаан	25	6	2	-	1	-	8	1	-	5	-	2	-	-	-
Баянгол	37	8	1	-	4	-	8	1	-	5	1	9	-	-	-
Гучин-Ус	34	6	2	1	3	-	6	1	-	7	1	5	1	1	-
Есөнзүйл	36	6	1	2	1	-	14	1	-	6	-	5	-	-	-
Өлзийт	33	6	1	-	1	-	13	1	-	7	-	4	-	-	-
Зүүнбаян-															
Улаан	44	7	2	-	5	-	10	1	-	13	1	4	1	-	-
Богд	41	6	1	-	1	-	14	1	-	9	-	9	-	-	-
Нарийнтээл	44	10	2	2	2	-	11	1	-	13	-	3	-	-	-
Сант	27	7	2	1	3	-	7	1	-	6	-	-	-	-	-
Тарагт	35	7	1	3	2	-	9	1	-	10	-	2	-	-	-
Төгрөг	31	7	1	-	-	-	6	1	-	5	-	10	-	-	-

Уянга	86	11	4	6	2	-	46	1	-	7	-	6	3	-	-
Хайрхандул аан	31	6	1	1	1	-	11	1	-	10	-	-	-	-	-
Хужирт	76	8	4	-	3	2	39	1	-	11	1	5	2	-	-
Хархорин	202	23	22	3	3	4	99	2	-	7	1	31	3	2	2
Арвайхээр	912	62	56	19	15	4	512	2	-	39	2	174	3	6	18

Зураг-1

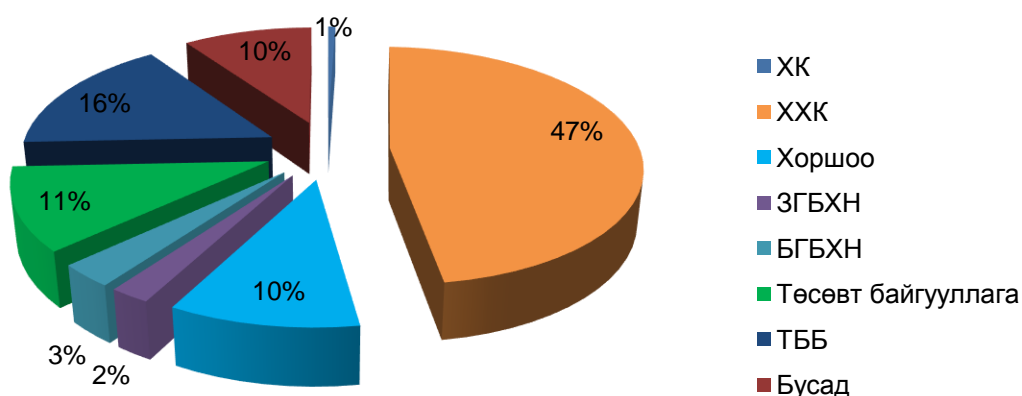
Бүртгэлтэй аж ахуйн нэгж байгууллагын тоо

Зураг-2

Өнөөгийн байдлаар үйл ажиллагаа явуулж

буй аж ахуйн нэгж салбараар

Нийт бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжийн 47 хувь нь ХХК, 11 хувийг төсөвт байгууллага, 10 хувийг хоршоо, 3.2 хувийг ББН, 16 хувийг ТББ, бусад 10 хувийг тус тус эзэлж байна.

Сүүлийн жилүүдэд аж үйлдвэр, барилга үйлчилгээний

салбарт гарч байгаа онцлог, өөрчлөлт

Сүүлийн жилүүдэд уул уурхайн хөгжлөө дагаад тус аймгийн нутаг дэвсгэрт аж ахуйн нэгжүүд алт олборлолтийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа хэдий ч аймгийн төсөв, орон нутгийн орлогод бага нөлөө үзүүлдэг. Ихэнх нь УБ хотын харьяат аж ахуйн нэгжүүд байдагтай холбоотой.

Аймгийн хэмжээнд барилга байшин ихээр баригдаж байгаагийн зэрэгцээ барилгын материал блок, тоосго үйлдвэрлэх жижиг үйлдвэрлэгчид бий болж аймгийнхаа нутаг дэвсгэрт байгаа түүхий эд материалыг түшиглэн үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа нь тээврийн зардал багатай талаас нь харгалзаж хэрэглэгчдэд өртөг бага тусч борлуулалт сайн байгаа нь үйлдвэрлэгчид бүтээгдэхүүний чанар, технологийг сайжруулж үйлдвэрлэлтийн хэмжээг нэмэгдүүлж ажиллавал илүү үр дүнд хүрэх бололцоотой. Барилга нэмэгдэхийн зэрэгцээ халаалтын жижиг зуухнуудын тоо нэмэгдэж агаарын бохирдол их хэмжээгээр нэмэгдэж утаатай аймгийн тоонд яах аргагүй орж байгаа сөрөг тал бий болсон байна. Ийм учраас дулааны цахилгаан станцыг ойрын хугацаанд барьж байгуулах асуудал тулгамдсан асуудал болж байна.

Аж үйлдвэрийн салбарын нийт үйлдвэрлэлт

Аж үйлдвэрийн салбарын үйл ажиллагаа нь хүн амын хэрэглээ, дэд бүтэц болон ашигт малтмалын нөөц, уул уурхайн газар зүйн байршилаас илүү хамааралтай бөгөөд боловсруулах аж үйлдвэрийн салбар нь ихэнхдээ хүн амын хэрэглээг хангахад оршдог.

Аж үйлдвэрийн салбарт 2017 онд 37601.8 сая төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэсэн нь өнгөрсөн оныхоос 9.7 хувиар буюу 3355.9 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хангайн аж үйлдвэрийн

салбарын борлуулсан бүтээгдэхүүн, оны үнээр, сая төг

Хүснэгт-2

	2016	2017	2017/2016 %
Архангай	6785.8	6 213.7	91.5
Баянхонгор	9538.2	8056.8	84.4
Булган	7629.4	6698.4	87.7
Орхон	1 499028.9	2 222430.0	148.2
Өвөрхангай	34245.9	37601.8	109.7
Хөвсгөл	14931.3	14 227.6	95.2
Хангайн бүс	1 549610.0	2 295228.3	148.1

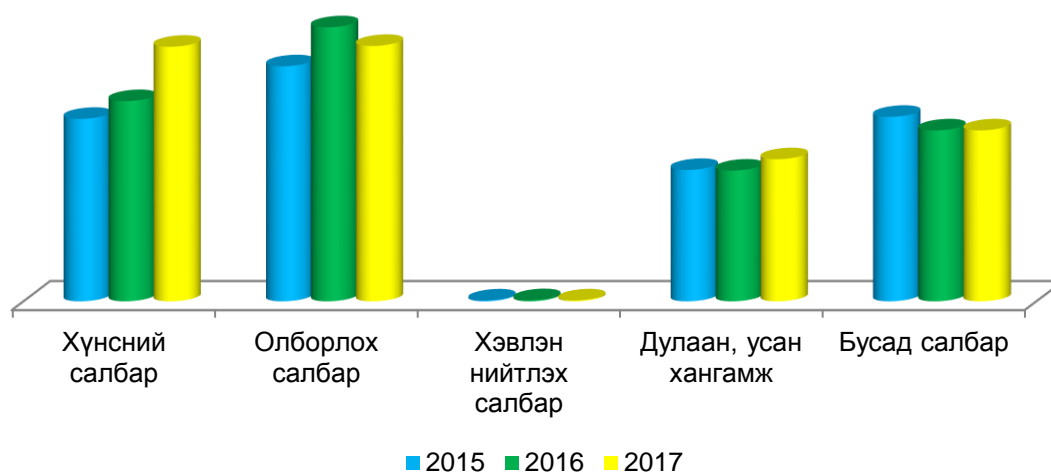
Хангайн бүсийн аж үйлдвэрийн салбарын борлуулсан бүтээгдэхүүн өмнөх оноос 48.1 хувиар өссөн ба бүс дотроо Орхон аймаг үйлдвэрлэлт, борлуулалтаараа дийлэнхи буюу 96.8 хувийг үүний дараа нь манай аймаг 1.6 хувийг эзэлж байна.

Аймгийн аж үйлдвэрийн салбарын
нийт үйлдвэрлэлт / сая.төг/

Хүснэгт-3

Үзүүлэлтүүд	2013	2014	2015	2016	2017	2017/2016%
Уул уурхай, олборлох аж үйлдвэр	5450.7	9820.2	10353.1	12064.4	11246.3	93.2
Боловсруулах аж үйлдвэр	12650.0	15093.2	16218.8	16414.2	20086.2	122.3
Хүнсний бүтээгдэхүүн	7370.7	7902.1	8045.6	8824.0	11209.6	127
Мод модон эдлэл	1267.6	1568.3	2001.7	1408.5	1670.9	118.6
Хэвлэл	37.3	56.6	39.6	50.8	41.1	80.9
Оёмол бүтээгдэхүүн	479.0	683.5	888.7	699.1	1058.3	151.3
Гутал	493.2	587.3	694.7	471.9	488.9	103.6
Тоосго	968.4	1059.3	851.9	311.2	327	105
Блок	1025.3	1484.9	900.3	607.7	541.7	89.1
Бусад/ нүдний шил, хайрга, вакум цонх, төмөр хийц, угаасан ноос, гэх мэт/	1008.5	1751.2	2796.3	4041.0	4748.5	120
<i>Дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэлт, усан хангамж</i>	<i>4542.0</i>	<i>5634.4</i>	<i>5797.3</i>	<i>5767.3</i>	<i>6269.3</i>	<i>108.7</i>
Нийт дүн	22642.7	30547.8	32369.2	34245.9	37601.8	109.7

Нийт үйлдвэрлэлт салбараар

Аймгийн аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн салбар дотроо уул уурхай олборлох аж үйлдвэрийнх 29.9 хувийг, боловсруулах салбарынх 53.4 хувийг, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэлт, усан хангамжийн салбарынх 16.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

Аж үйлдвэрийн салбарын нийт борлуулалт / сая.төг/

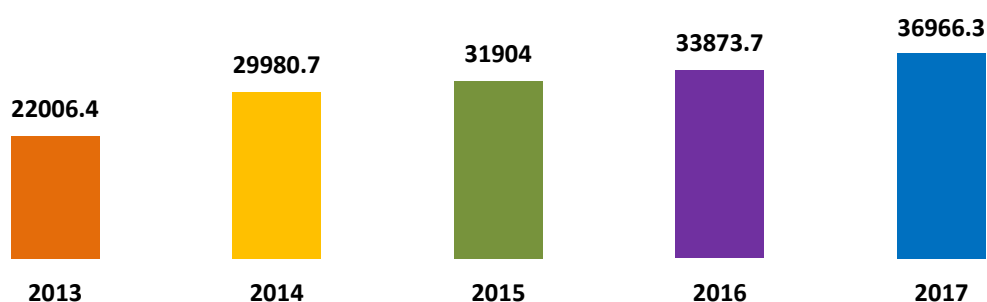
Хүснэгт-4

Үзүүлэлтүүд	2014	2015	2016	2017	2017/2016 %
Нийт дүн	29980.7	31904.0	33873.7	36996.3.6	109.2
Нүүрс олборлолт	2096.3	2231.7	2985.4	3200.8	107.2
Алт олборлолт	7723.8	8121.3	9079.1	8045.5	88.6
Хүнсний бүтээгдэхүүн	7808.8	7948.7	8594.5	10915.6	127
Мод модон эдлэл, тавилга	1512.3	1976.7	1384.6	1615.7	116.7
Гутал үйлдвэрлэл	547.1	631.4	460.4	465.0	101
Оёмол бүтээгдэхүүн	683.4	863.7	690.3	1023.4	148.2
Тоосго	985.2	736.4	283.1	302.8	106.9
Блок	1381.0	880.4	565.2	535.2	94.7
Бусад/ нүдний шил, хайрга, вакум цонх, төмөр хийц, угаасан ноос, гэх мэт/	1608.4	2716.4	4063.8	4623	113.7
Дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэлт, усан хангамж	5634.4	5797.3	5767.3	6269.3	108.7

Аж үйлдвэрийн салбарын борлуулсан бүтээгдэхүүн оны үнээр 36996.3 сая төгрөгт хүрч, үүнээс уул уурхай, олборлох аж үйлдвэрийн борлуулсан бүтээгдэхүүн 30.3 хувь буюу 11246.3 сая.төгрөг, боловсруулах аж үйлдвэрийн салбарынх 52.6 хувь буюу 19480.7 сая.төгрөг, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэлт, усан хангамжийн салбарынх 16.9 хувь буюу 6269.3 сая.төгрөг байна.

Зураг-4

Нийт борлуулалт / сая. Төг/

Аж үйлдвэрийн борлуулалт 2017 онд өмнөх оноос 109.2 хувь буюу 3122.6 сая төгрөгөөр нэмэгджээ.

Аймгийн газар зүйн байршил зах зээлд ойр эсэх

Өвөрхангай аймаг нь 63.5 мянган кв.км нутаг дэвсгэртэй бөгөөд нутгийн хилийн урт 1250 км, өмнөд цэгээс хойд цэг хүртэл 420 км, баруун цэгээс зүүн цэг хүртэл 300 км нутаг дэвсгэртэй болно. Хөрш зэргэлдээ 6 аймагтай хиллэдэг юм.

Монгол орны төв хэсэгт оршдог бөгөөд хангайн бүсийн нутаг дэвсгэрт харъяалагдана. Уур амьсгалын үндсэн нөхцлийг хэрэглээний зориулалтаар судлан боловсруулах, үнэлэх нь тус аймгийн мал аж ахуйн хөгжил өсөлт, газар тариалангийн үйлдвэрлэл, аялал жуулчлал эрхлэх, рашаан сувилал, хүний эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн нөхцөлийг үнэлэх, зам, барилга байгууламж байгуулах болон ашиглалтыг сайжруулах, үйлдвэрлэл үйлчилгээ явуулах, хөрөнгө оруулалт хуваарилалтын бодлогод шууд ашиглагдах болно. Өвөрхангай аймгийн уур амьсгал нь эх газрын эрс тэс, тэгш хэмийн хуулийн хуваарилалттай, жилийн дөрвөн улирлын хэв шинж өнгөтэй байдаг. Монгол орны уур амьсгал, түүний төвийн бүсийн Хангай говь хосолсон Өвөрхангай аймагт ч сүүлийн 50-60 жилд уур амьсгалын хэлбэлзэл үечлэл, өөрчлөлт дулаарал болж байна. Уур амьсгалын дулааралтыг дагаад аж ахуйг эрхлэн хөтлөх арга ажиллагаанд одоогоос уур амьсгалд дасан зохицох шаардлага тодорхой байх хэрэгтэй болж байгаа юм.

Эдгээр нь тус бүс нутгийн нийгэм эдийн засгийн болон үйлдвэрлэл үйлчилгээ явуулах аж ахуйг эрхлэх аливаа асуудлыг уламжлалт аргаар удирдан эрхлэн хөтлөх үйл ажиллагаанд шинэчлэлт хийхийг зүй ёсоор бий болгож байна.

Аймгийн газрын нэгдмэл сангийн бүтэц, га-гаар

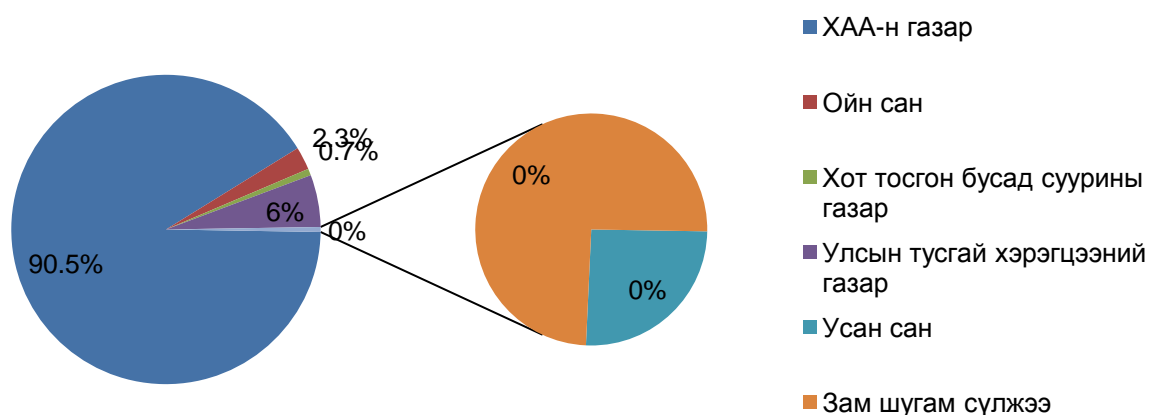
Хүснэгт-5

Сумын нэр	Нийт газар	үүнээс:					ХАА-н барилга байгууламжийн дэвсгэр газар
		ХАА-Газар	Бэлчээр	Хадлан	Тариалан	Атаршсан талбай	
Бүгд	6289533	5693229.2	5642446.0	6586.7	24852.4	14325.8	5018.2
Баян-Өндөр	324832.0	312111.7	310215.0	86.2	24.2	1602.4	183.9
Бүрд	258138.0	213320.3	210621.7	242.5	34.0	2349.56	72.6
Бат-Өлзий	242820.0	33727.8	32672.4	965.6	16.3	51.3	22.3
ББ-Улаан	394111.0	387461.7	387217.4	76.8	23.5	-	144.0
Баянгол	354257.0	350434.0	350171.1	-	24.9	-	238.0
Гучин-Ус	475250.0	463758.7	463605.7	-	11.5	-	141.5
Есөнзүйл	221088.0	218609.9	214356.3	1291.1	2611.6	227.8	123.0
Өлзийт	179705.0	177412.3	174978.5	242.7	1135.3	932.4	123.4
ЗБ-Улаан	270098.0	254069.9	251382.4	1608.7	439.8	517.7	121.2
Богд	1015519.	960898.8	960421.0	-	64.2	-	413.6
Нарийнтээл	270170.0	264663.7	264495.6	42.0	33.3	10.4	82.4
Сант	256406.0	254586.0	254283.0	117.4	0.2	-	185.5
Тарагт	339544.0	310125.7	307036.0	323.5	366.4	2090.1	309.8
Төгрөг	546688.0	531381.5	531064.7	63.1	78.8	11.6	163.2
Уянга	313936.0	276594.0	275429.5	191.3	26.3	594.5	352.6
Х-дулаан	413770.0	408846.9	408498.2	69.4	119.0	-	160.4
Хужирт	171782.0	125130.2	120792.7	1115.9	494.3	819.9	1907.4
Хархорин	224116.0	144654.4	119815.3	150.7	19299.6	5118.0	270.9
Арвайхээр	17303.0	5441.7	5389.7	-	49.5	-	2.5

Хүснэгт-5-ийн үргэлжлэл

Сумын нэр	үүнээс:				
	Хот тосгон бусад суурины газар	Зам шугам сүлжээний газар	Ойн сан	Усан сан	Улсын тусгай хэрэгцээний газар
Бүгд	45723.7	24503.9	150793.6	8248.6	367034.1
Баян-Өндөр	510	969.1	0.8	389.5	10851.0
Бүрд	589	1730.3	-	135.4	42363.0
Бат-Өлзий	7654.3	165.7	25530.7	81.9	175659.7
ББ-Улаан	594.0	1324.6	3100.0	1629.8	1.0
Баянгол	1318.1	1717.8	-	786.2	1.0
Гучин-Ус	1099.0	1265.1	8800.0	326.3	1.0
Есөнзүйл	298.9	1311.9	611.0	255.4	1.0
Өлзийт	666.1	1220.8	-	404.8	1.0
ЗБ-Улаан	432.4	1741.8	13502.0	351.0	1.0
Богд	905.9	2040.1	51350.0	323.2	1.0
Нарийнтээл	4183.8	1021.5	-	299.0	2.0
Сант	102.4	1160.1	-	556.5	1.0
Тарагт	911.7	2947.5	1.0	440.3	25117.9
Төгрөг	1099.3	813.7	12536.2	856.4	1.0
Уянга	4270.9	960.3	19379.0	660.8	12071.0
Х-дулаан	1808.6	1845.3	768.0	500.2	1.0
Хужирт	4864.5	842.5	10628.5	125.1	30191.3
Хархорин	9508.0	1073.8	4586.6	127.1	64166.2
Арвайхээр	4907.1	352.2	-	-	6602.0

Газрын бүтэц

Манай аймгийн газар нутгийн бүтцийн 90.5 хувь нь хөдөө аж ахуйн газар, 0.7 хувийг хот суурингийн газар эзэлж байна.

Аймгийн дэд бүтцийн хөгжлийн байдал, зам харилцаа

эрчим хүчний эх үүсвэр

Өвөрхангай аймгийн 19 сум төвийн эрчим хүчний системд холбогдсон. Арвайхээрээс Баянхонгор хүртэлх 220 км аналог радио релейний шугам, Булганы Дашинчилэн сумаас Арвайхээр хүртэлх 230 км тоон релейний шугам ашиглагдаж байна. Арвайхээрт сүүлийн үеийн тоон радио релейний станц, тоон радио релейний шугамтай. Өвөрхангай аймгийн хувьд дэд бүтцийн хөгжил, байгалийн баялаг, түүхий эд материалын хувьд үйлдвэрлэл явуулах боломж бүрэн байна гэж дүгнэдэг.

Аж үйлдвэрийн салбарын гол нэр төрлийн

бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт

Хүснэгт-6

Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	2014	2015	2016	2017	2017/2016%
Талх	тн	741.6	611.0	503.3	555.9	110.4
Нарийн боов	тн	817.2	675.2	476.0	451.0	94.7
Архи	мян.л	19.4	25.2	25.3	28.4	112.2
Бялуу	тн	6.7	8.9	9.2	9.5	103.2
Цэвэр ус	тн	5934.2	5476.6	4942.7	6555.3	132.6
Сүү, тараг, хоормог	мян.л	369.8	347.0	168.4	189.3	112.4
Хэрчсэн гурил, банш,	тн	156.5	171.6	97.4	107.6	110.4
Хиам	тн	15.1	9.6	15.0	14.8	98.6
Даршилсан ногоо	тн	7.7	3.1	3.6	5	138.8
Дулаан	мян.г.кл	129.6	129.8	129.8	139.9	107.7
Түгээсэн ус, сувагжуулалт	мян/м3	260.5	412.8	399.8	444.7	111.2
Нүүрс	мян.тн	104.8	111.5	149.3	160	107.1
Алт	кг	111.9	117.7	129.6	105.3	81.2
Гэрийн мод	шир	1575	2179	1306	1245	95.3
Хүснэгт, маягт	мян.ш х	145.1	101.0	117.8	109.1	92.6
Гутал	хос	6593	8203	5508	5628	102.1
Тоосго	мян,ш	3202.7	2790.6	972.5	1242	127.7
Блок	мян.ш	1033.9	836.5	602.8	524.6	87
Угаасан ноос	тн	1500	790.5	1628.3	1950.6	119.7

Аж үйлдвэрийн гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг авч үзэхэд 2017 онд цэвэр ус, архи, бууз банш, тоосго, угаасан ноос, дулаан үйлдвэрлэл, нүүрс, бялуу ма зэрэг бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл 2.1 -38.8 хувиар нэмэгдсэн байна. Харин нарийн боов, хүснэгт маягт, хиам, гэрийн мод, блок тус тус 1.4-18.8 хувиар буурсан байна.

Хангайн бүсийн аймгуудын дотоодын

нийт бүтээгдэхүүн,оны үнээр

Хүснэгт-7

	2016				2017			
	ДНБ, сая төг	Дүнд эзлэх хувь			ДНБ, сая төг	Дүнд эзлэх хувь		
		Хөдөө аж ахуй	Аж үйлдвэр, барилга	Үйлчилгээ		Хөдөө аж ахуй	Аж үйлдвэр, барилга	Үйлчилгээ
Архангай	367093.2	58.8	15.6	25.6	410709.0	59.1	17.9	23.0
Баянхонгор	347958.2	44.6	23.7	31.7	379745.6	46.6	24.0	29.4
Булган	280841.3	55.5	19.4	25.1	280807.7	50.9	23.5	25.7
Орхон	1 109904.7	1.0	82.7	16.3	1 822171.1	0.6	89.3	10.1
Өвөрхангай	404737.3	49.3	18.6	32.1	436087.0	50.7	20.6	28.7
Хөвсгөл	490976.9	41.5	28.4	30.0	499314.4	41.4	28.6	30.0
Хангайн бүс	3 001511.6	31.4	44.2	24.4	3 828834.8	26.1	54.6	19.3
Улсын дүн	23 942866.4	11.5	36.6	51.8	27167034.7	10.6	39.4	50.0

Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн дэх аж үйлдвэр, барилга, хөдөө аж ахуй, үйлчилгээний салбаруудын эзлэх хувийг доорх графикт харуулав.

2017 онд аймгийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 436 тэрбум төгрөг болсон ба өмнөх оноос 31.3 тэрбум төгрөгөөр буюу 7.7 хувиар өсчээ.

Үүнээс аж үйлдвэр, барилгын салбарынх 89.8, тэрбум төгрөг буюу 20.6 хувийг эзэлж байна. Өмнөх оноос үйлдвэр, барилгын салбарын ДНБ 13.4 тэрбум төгрөгөөр буюу 17.5 хувиар өссөн байна. Аж үйлдвэрийн салбарын ДНБ-ийг бүсээр авч үзэхэд хамгийн их нь Орхон 1 627.1 , Хөвсгөл 142.7, Баянхонгор 91.1, Өвөрхангай 89.8, Архангай 73.5, Булган 65.9, тэрбум төгрөг тус тус байна. Манай аймгийн ДНБүтээгдэхүүн 2017 онд хангайн бүсэд 11.3 хувь, улсын дүнд 1.6 хувийг эзэлж байна.

Аж үйлдвэрийн салбарт ажиллагсадын тоо,

аймгийн нийт ажиллагчдад эзлэх хувь

Аймгийн аж үйлдвэрийн салбарт ажиллагсадын тоо өмнөх жилээс 675 хүн буюу 11.0 хувиар өсчээ. Аж үйлдвэрийн салбарт ажиллагсад аймгийн нийт ажиллагсадын 12.3 хувийг эзэлж байна. Нийт үйлдвэрийн ажиллагсадын 27.6 хувь нь боловсруулах үйлдвэрийн, 29.9 хувь нь уул уурхайн, 28.6 хувь нь барилгын, 13.6 хувь нь цахилгаан, дулаан, усан хангамжийн салбарт ажиллаж байна.

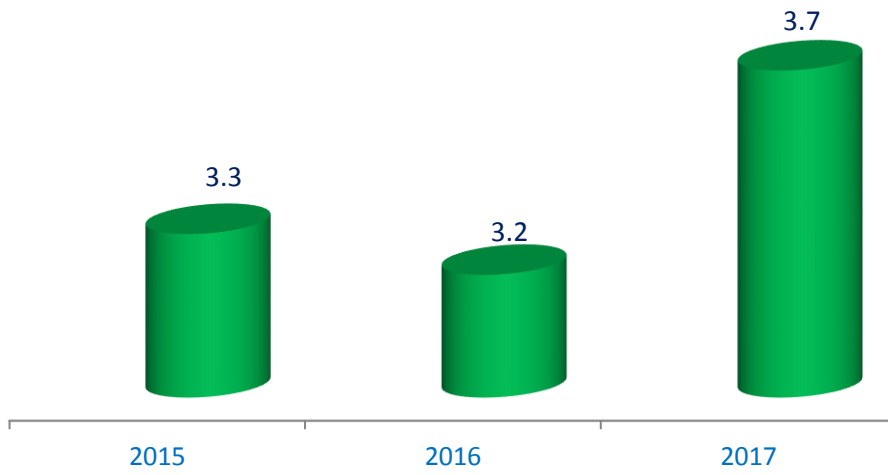
Хүснэгт-8

Дэд салбаруудаар	2015	2016	2017	2017/2016
Уул уурхай	1704	1568	2045	130.4
Боловсруулах үйлдвэр	1510	3087	1889	61.2
Цахилгаан,дулааны эрчим хүч	224	347	934	2.7*
Барилга	1808	1144	1953	170.7
Аж үйлдвэрийн салбарт ажиллагсад	5246	6146	6821	110.9
Нийт ажиллагсад	51415	49583	55181	111.2
Аж үйлдвэрийн салбарын ажиллагсадын нийт ажиллагсадад эзлэх хувь	10.2	12.4	12.3	99.2

Зураг-6

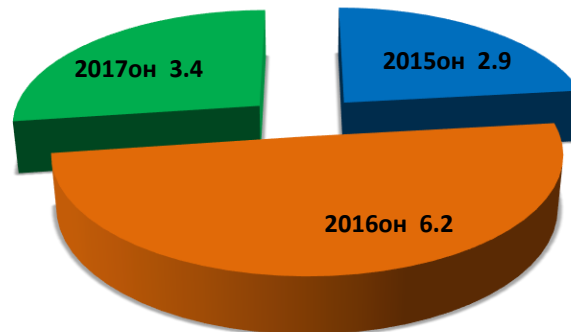
Нийт ажиллагсадад уул уурхайн салбарт

ажиллагсадын эзлэх хувь

Зураг-7

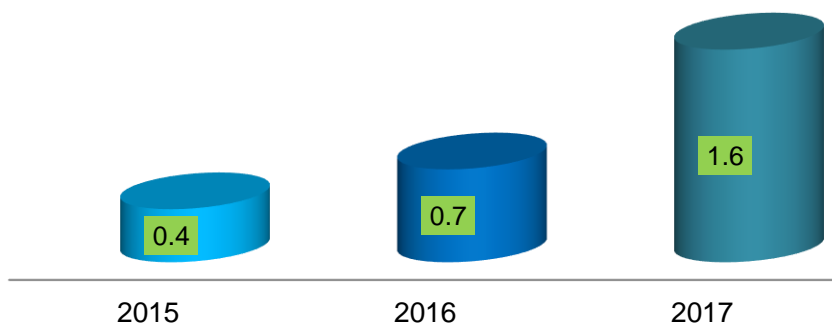
Боловсруулах салбарт ажиллагсадын эзлэх хувь

Зураг-8

Цахилгаан, дулаан, усан хангамжийн салбарт

ажиллагсадын эзлэх хувь

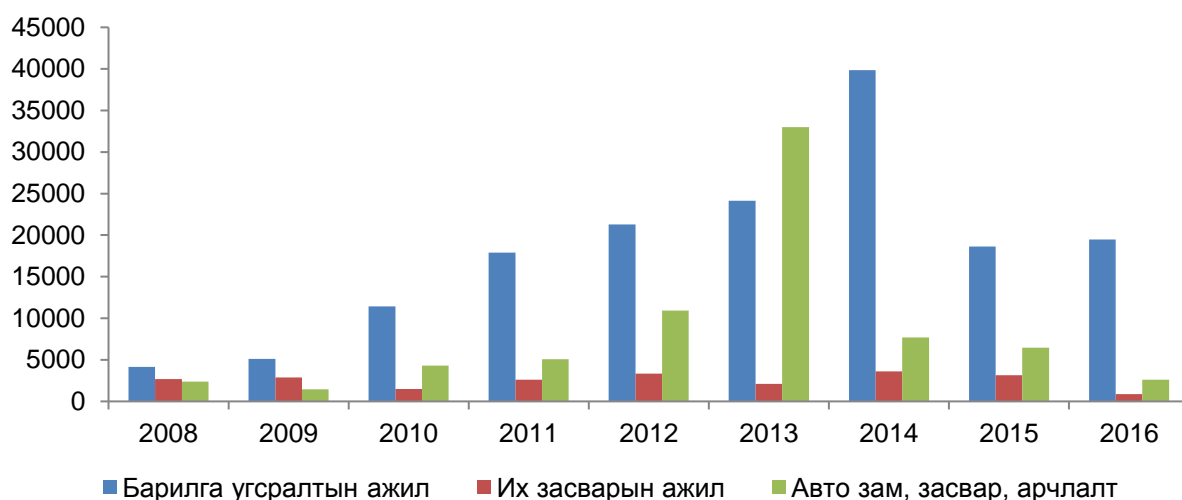
Барилгын салбарын нийт үйлдвэрлэлт,

их засварын ажлууд /сая.төг/

Хүснэгт-9

Үзүүлэлт	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Барилга угсралтын ажил	5095.6	11415.2	17893	21300.5	24136.6	39850.3	18628.2	19458.3	8615701.3
Их засварын ажил	2872.5	1486.3	2625.4	3345	2109.7	3604.7	3131.6	879.5	614.7
Авто зам засвар, арчлалт	1438.3	4292.5	5063.6	10921.6	32975.6	7691.7	6459.0	2598.3	
Дүн	9406.4	17194	25582	35567.1	59221.9	51146.7	28218.8	22936.1	

Барилга угсралт, их засвар, зам засвар, арчлалт, 2007-2015 он

2016 онд хийсэн барилга угсралт, их засварын ажлын хэмжээг 2008 оныхтой харцуулахад 13726.5 сая төгрөг буюу 3.0 дахин өссөн байна.

Аж үйлдвэр, барилгын салбарын

хөдөлмөрийн бүтээмж

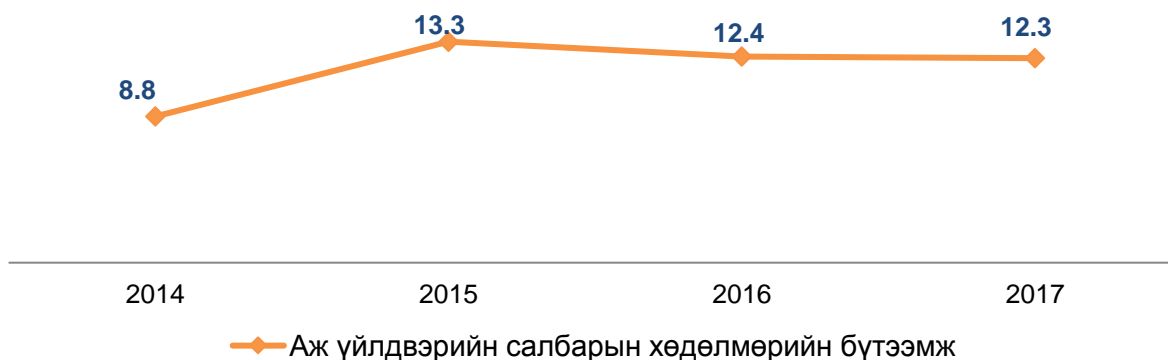
Бүтээмж нь улс оронд бий болсон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үр ашгийн үзүүлэлт бөгөөд нэгж зардлаар хэдий хэр бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ үйлдвэрлэж байгааг тодорхойлдог.

Хөдөлмөрийн бүтээмжийг тооцохдоо нэмэгдэл өртгийн хэмжээг жилийн дундаж ажиллагчдын тоонд хувааж гаргадаг. Аймгийн аж үйлдвэр, барилгын салбарын хөдөлмөрийн бүтээмжийн хэмжээ урьд оноос 3.7 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт-10

Үзүүлэлт	2015	2016	2017	2017/2016 %	Зөрүү
Аж үйлдвэр, барилгын салбарын дотоодын нийт бүтээгдэхүүн/ сая төг/	70027.5	76441.1	76441.1	109.2	6413.6
Аж үйлдвэр, барилгын салбарын ажиллагсадын дундаж тоо	5246	6146	6821	117.2	900
Үйлдвэрийн салбарын хөдөлмөрийн бүтээмж	13.3	12.4	12.3	93.2	-0.9

Аж үйлдвэрийн салбарын хөдөлмөрийн бүтээмж

ХУДАЛДАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ САЛБАРЫН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ, АЙМГИЙН ДНБ-Д ЭЗЛЭХ ХУВЬ

Аймгийн хэмжээнд дотоодын нийт бүтээгдэхүүний тооцоонд бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй үйл ажиллагаа явуулж аж ахуй нэгж болон түүвэр судалгааны мэдээлэл, бусад мэдээллийн эх үүсвэрийг ашиглан тооцсон.

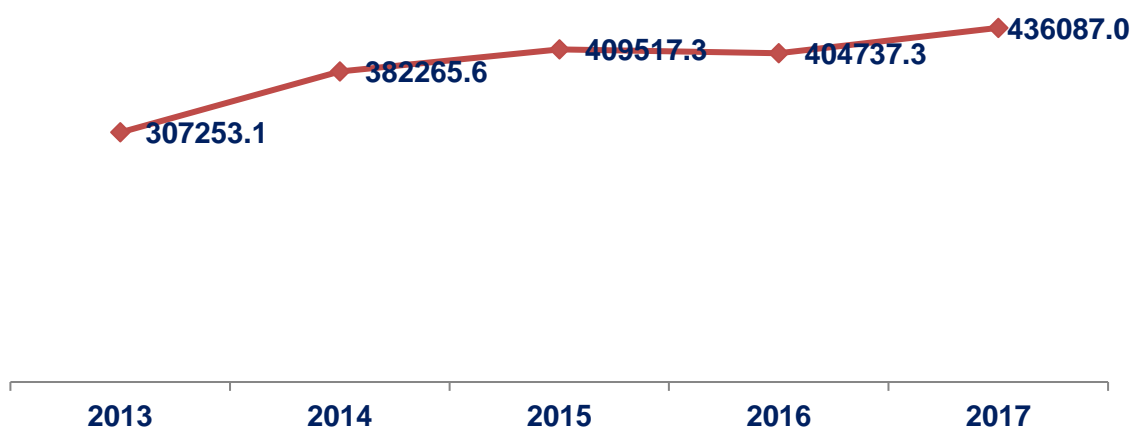
2017 онд дотоодын нийт бүтээгдэхүүн урьдчилсан гүйцэтгэлээр 436087.0 сая төгрөгт хүрсний 125157.0 сая төгрөг буюу 28.7 хувь нь худалдаа, үйлчилгээний салбарт бий болсон байна.

1. ХУДАЛДАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ САЛБАРЫН ДНБ-НИЙ ГҮЙЦЭТГЭЛ, сая төгрөгөөр

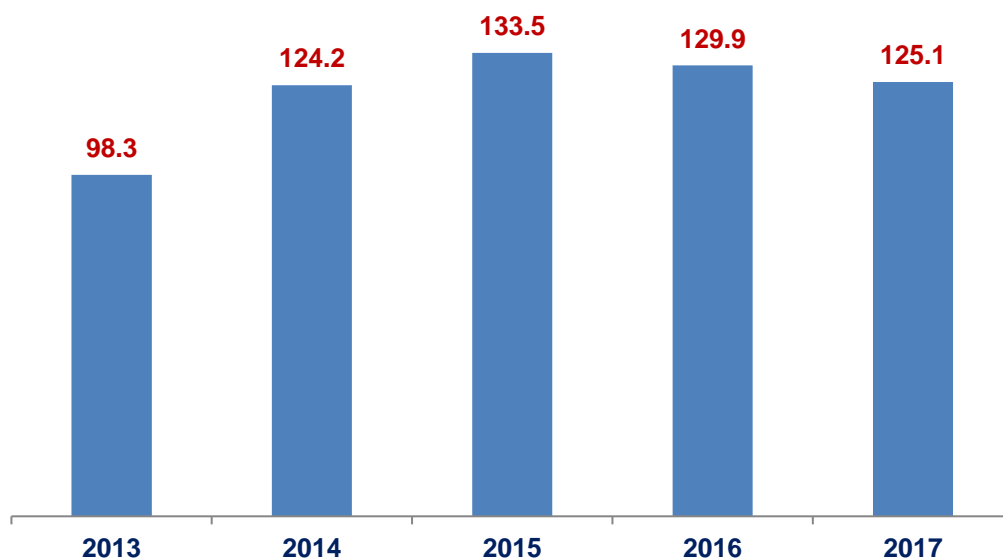
он	2013	2014	2015	2016	2017	2017/2016	
						зөрүү	%
Бүгд ДНБ	307253.1	382265.6	409517.3	404737.3	436087.0	31349.7	107.7
Худалдаа, үйлчилгээний салбар	98320.9	124236.3	133502.6	129920.6	125157.0	4763.6	96.3
ДНБ-д эзлэх хувь	32.0	32.5	31.5	32.1	28.7		

Аймгийн нийт дотоодын нийт бүтээгдэхүүн өмнөх оны мөн үеийнхээс 31349.7 сая төгрөгөөр буюу 7.7 хувиар өссөн бол 2015 оныхоос 26569.7 сая төгрөгөөр буюу 6.5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

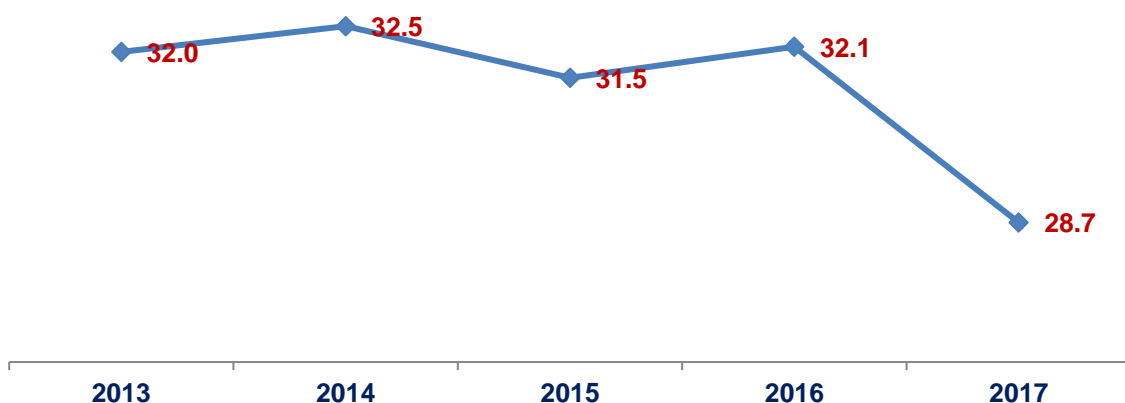
Аймгийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн сая,төгрөгөөр

Худалдаа, үйлчилгээний салбарын нэмэгдэл өртөг, тэрбум төг

Худалдаа, үйлчилгээний салбарын ДНБ-д эзлэх хувь

Худалдаа, үйлчилгээний салбарын дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь урьдчилсан гүйцэтгэлээр 2017 онд 28.7 хувь болж өмнөх оноос 3.4 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Тээврийн салбарын үзүүлэлтүүд

Тээврийн салбар нь өргөн уудам нутагтай, хүн ам харьцангуй сийрэг суурьшилтай манай улсын хувьд эдийн засагт чухал ач холбогдолтой салбарын нэг юм.

Тээврийн салбарын статистик үндсэн үзүүлэлтүүд ачаа эргэлт, тээсэн ачаа, зорчигч эргэлт, авто машины тоо, шилжүүлсэн тонн, км ажиллагсдын тоо орлого зэрэг орно.

Ачаа эргэлт Нийт тээвэрлэсэн ачааны хэмжээг зөөвөрлөсөн зайгаар үржүүлсэн үзүүлэлт

Зорчигч эргэлт Нийт зорчигчдын тоог тээвэрлэсэн зайгаар үржүүлсэн хэмжээ

Шилжүүлсэн тонн км Тээврээр гүйцэтгэсэн олон төрөл хэлбэрийн ажил үйлчилгээг тусгай коэффициентийг ашиглан нэг нэгжид шилжүүлж тооцно.

Хүснэгт-14

Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	2013	2014	2015	2016	2017	2017/2016%
Нийт орлого	сая.төг	2001.5	2115.2	2258.4	2531.6	2848.0	112.4
Ачаа эргэлт	мян.тн.км	12925.7	13802.0	14850.3	16961.1	19062.5	112.3
Тээсэн ачаа	мян.тн	38.3	41.2	44.3	50.6	56.7	112.0
Зорчигч эргэлт	мян.хүн.км	61316.0	63452.0	67200.1	78088.8	87720.9	112.3
Зорчигчид	мян.хүн	220.6	228.2	243.3	281.2	313.2	111.3

Тээсэн ачаа 2016 оныхоос 12 хувь буюу 3.0 мянган тонноор, зорчигчдын тоо 11.3 хувь буюу 32.0 мянган хүнээр тус тус өслөө. Тээврийн үйлчилгээний орлого 2848.0 сая төгрөгт хүрч өмнөх оноос 316.4 сая төгрөг буюу 12.4 хувиар нэмэгдсэн байна.

Зураг-14

Техникийн үзлэгт хамрагдсан

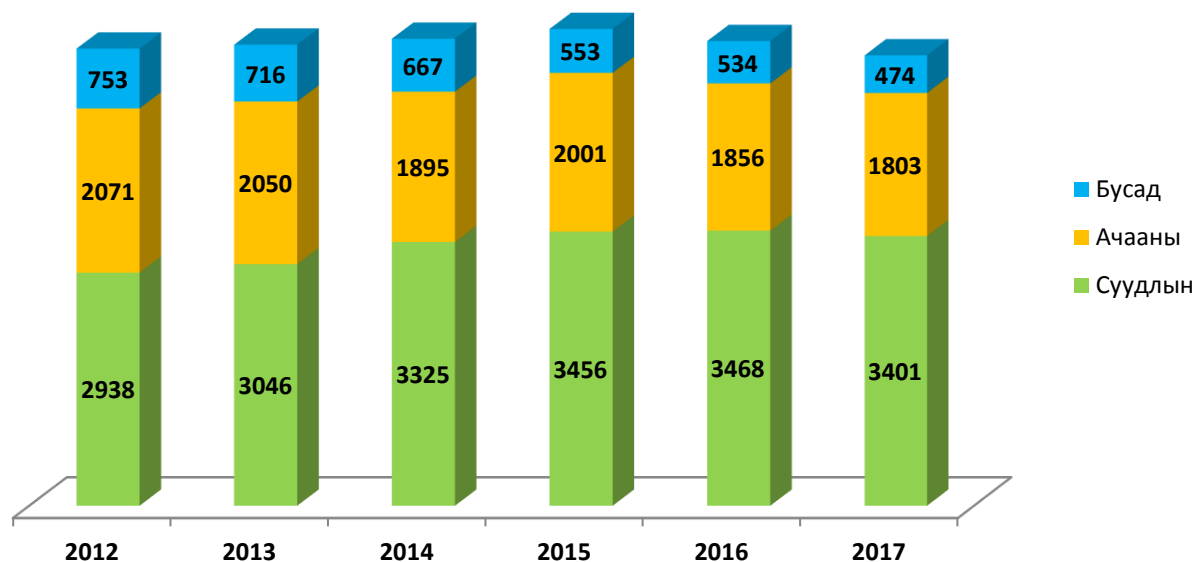
автомашины тоо, бүсээр

Хүснэгт-15

Аймаг	2015	2016	2017	Өсөлт, бууралт
Архангай	5435	5654	5937	283
Баянхонгор	5917	5289	5280	-9
Булган	7100	7700	7980	280
Орхон	14276	15891	17912	2021
Өвөрхангай	6010	5858	5678	-180
Хөвсгөл	10593	10799	10862	63
Хангайн бүс	49331	51191	53649	2458
Улсын дүн	482049	499152	536399	37247

Зураг -15

Өвөрхангай аймгийн автомашины
тоо, төрлөөр

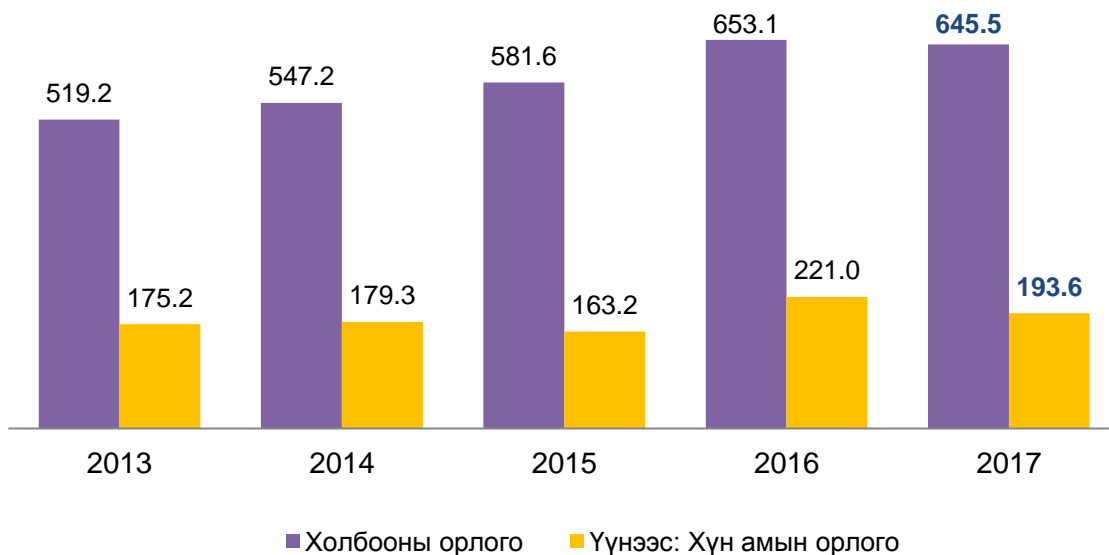

Холбооны салбарын үзүүлэлтүүд

Хүснэгт-16

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	2017/2016
Харилцаа холбооны үйлчилгээний орлого, сая. төг	519.2	547.2	581.6	653.1	645.5	98.8
Үүнээс: Хүн амаас орсон орлого, мян төг	175.2	179.3	163.2	221.0	193.6	87.6
Суурин утасны цэг	1008	981	976	736	663	90.1
Үүнээс: өрхийн хэрэглэгч	514	509	505	437	224	51.3
Үүрэн утас хэрэглэгчийн тоо, (давхардсан тоогоор)	68385	72045	84800	93110	93900	100.8
Кабелийн телевизийн хэрэглэгчдийн тоо	2431	2735	3556	3884	3980	102.5

Интернэтээр үйлчлүүлэгчдийн тоо	10165	10750	10800	9198	9165	99.6
Интернэтийн орлого сая. төг	153.2	170.6	136.3	201.2	228.6	113.6

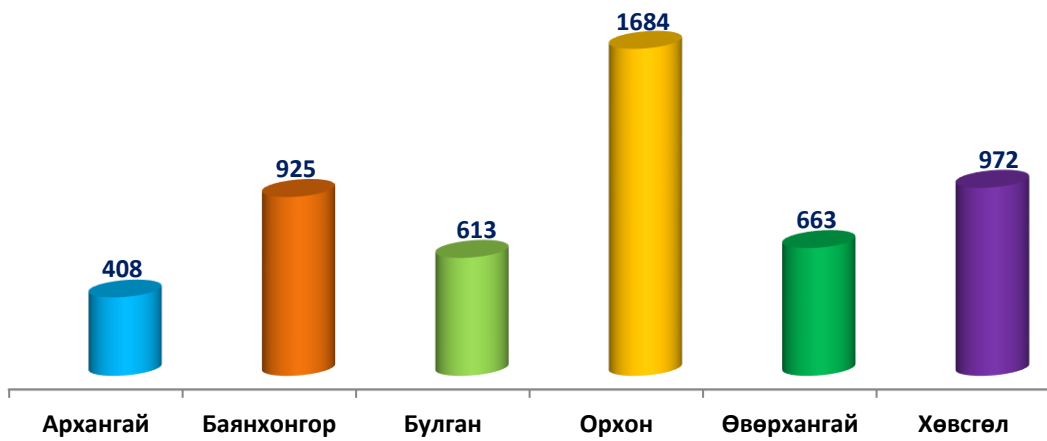

Зураг-16

Харилцаа холбоо эрчимтэй хөгжиж байгаа өнөө үед манай аймагт хэд хэдэн үүрэн телефоны сүлжээ бий болсон юм. Үүнд: Мобиком, Ньютель, Жимобайл, Скайтель зэрэг операторууд үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба үүрэн утасны хэрэглэгчдийн тоо нэмэгдэж, давхардсан тоогоор 93.9 мянгад хүрсэн нь өмнөх оныхоос 0.8 мянга буюу 0.8 хувиар өсчээ. Суурин утасны цэгийн тоо 663 болж, өмнөх оныхоос 73- өөр буурчээ. Кабелийн телевизийн хэрэглэгчдийн тоо 3980 болж өмнөх оноос 96 хэрэглэгчээр нэмэгдсэн байна. Холбооны байгууллагууд 645.5 сая төгрөгийн орлоготой ажилласны 30 хувийг хүн амын үйлчилгээний орлого эзэлж байна. Өнгөрсөн оноос нийт орлого 8.8 хувиар буюу 7.6 сая.төгрөгөөр буурчээ. Интернетээр үйлчлүүлэгчдийн тоо 9165 болж өнгөрсөн оныхоос 0.3 хувиар буурсан ба 228.6 сая.төгрөгийн орлоготой ажилласан байна.

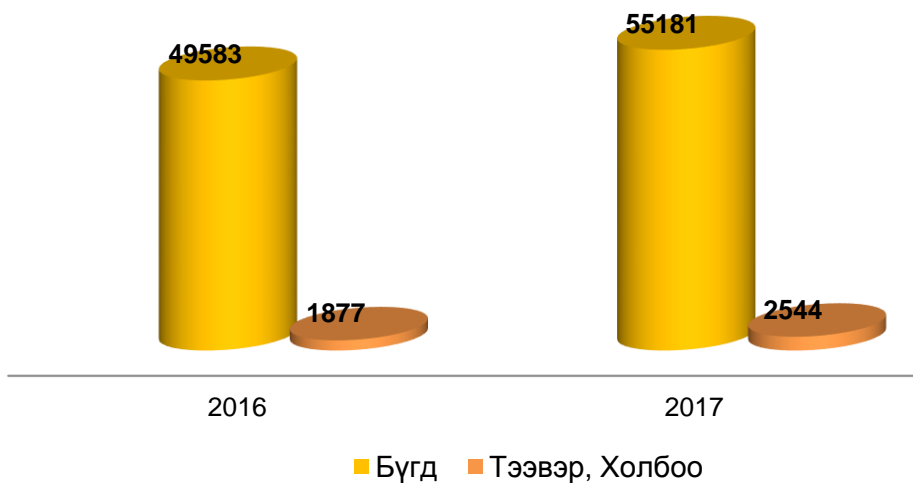
Суурин утасны цэгийн тоо, хангайн бүсийн
аймгуудаар, 2017 он

Зураг-17

Зураг-18

Тээвэр, Холбооны салбарт ажиллагсад

ДҮГНЭЛТ,САНАЛ

Манай аймгийн аж үйлдвэрийн салбарын үйлдвэрлэлт, борлуулалтын хэмжээ жилээс жилд нэмэгдэж байгаа хэдий ч бүтээгдэхүүний чанар, өнгө үзэмж, хаяг шошгын асуудал шаардлага бүрэн хангаж чадахгүй байгаа юм. Аймгийн хэмжээнд төдийгүй бусад зэргэлдээ аймаг цаашлаад хилийн худалдаагаар гаргах хэмжээний үйлдвэрлэл явуулж чадахгүй байна. Анх 1940-өөд онд байгуулагдсан Хүнсний үйлдвэр талх, нарийн боов, архи үйлдвэрлэлт голлон үйлдвэрлэдэг ч бүтээгдэхүүний чанартай холбоотойгоор борлуулалт тийм ч хангалттай биш байна. Нөгөө талаар хувийн худалдаа эрхлэгчид УБ хотоос бүтээгдэхүүн их хэмжээгээр оруулж ирж худалдаалж байгаа нь орон нутгийн үйлдвэрлэгчдийн борлуулалтад шууд нөлөөлж байна. 2008 оны үед зах зээлийн хөгжил хүн амын хандлагаа дагаад архины олон үйлдвэрүүд бий болж аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний өсөлтийг нэмэгдүүлж харагдаж байсан. Харин сүүлийн жилүүдэд орон нутгаас хяналтыг сайжруулж ихэнхийг нь хаасан. Уул уухайн чиглэлээр Баянтээгийн нүүрсний уурхай аж үйлдвэрийн салбарт голлох нөлөөтэй үйлдвэр юм. Аймгийн төдийгүй хил залгаа Баянхонгор, Архангай аймагт нийлүүлэлт хийдэг, эрэлтийг хангах хэмжээний нөөцтэй.

Сүүлийн жилүүдэд тус аймгийн нутаг дэвсгэрт аж ахуйн нэгжүүд алт олборлолтийн болон ноос угаах боловсруулах үйл ажиллагаа явуулж байгаа хэдий ч аймгийн төсөв, орон нутгийн орлогод бага нөлөө үзүүлдэг. Ихэнх нь УБ хотын харъяат аж ахуйн нэгжүүд байдагтай холбоотой. Мөн барилгын хөгжлийг дагаад блок, тоосго үйлдвэрлэх жижиг үйлдвэрлэгчид бий болж байна. Тээврийн зардал багатай талаас нь харгалзаж хэрэглэгчдэд өртөг бага тусч байгаагаас борлуулалт сайн байгаа нь үйлдвэрлэгчид бүтээгдэхүүний чанар, технологийг сайжруулж үйлдвэрлэлтийн хэмжээг нэмэгдүүлж ажиллавал илүү үр дүнд хүрэх бололцоотой. Дулааны үйлдвэрлэлийн чиглэлээр жижиг зуухнууд бий болж дулаан үйлдвэрлэлт нэмэгдэж байгаа ч нөгөө талаар агаарын бохирдол их хэмжээгээр нэмэгдэж утаатай аймгийн тоонд яах аргагүй орж байна. Ийм учраас дулааны цахилгаан станцыг ойрын хугацаанд барьж байгуулах асуудлыг шийдвэрлэх нь тулгамдсан асуудал юм.

Судалгаанаас дүгнэж харахад манай аймгийн боловсруулах аж үйлдвэрийн салбарын жин аж үйлдвэрийн нийт салбарын 53.4 хувийг боловсруулах үйлдвэрийн салбар, уул уурхай олборлох аж үйлдвэрийн салбарынх 29.9 хувийг, дулааны эрчим хүчний үйлдвэрлэлт, усан хангамжийнх 16.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

2007 оноос барилгын үйл ажиллагаа нэмэгдэж орон нутгийн барилгын чиглэлийн аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжсэн бодлого баримталснаар зарим барилга угсралт, их засварын ажлыг аймгийн аж ахуйн нэгжүүд хийснээр аймгийн барилгын салбарын үйл ажиллагаа сэргэж эхэлсэн. Тогтмол ажилчидтай болж материаллаг баазаа бэхжүүлж

тендерт оролцож шаардлага хангаж жилд нэг аж ахуйн нэгж 2-3 ажил гүйцэтгэх болсон нь ихээхэн ахицтай байна.

Аарилгын гүйцэтгэгч байгууллагууд 20,3 тэрбум төгрөгийн барилга угсралт, их засварын ажлыг хийж гүйцэтгэсний 4.3 хувь буюу 879.5 сая төгрөг нь их засварын ажил байна.

Аймгийн тээврийн салбарын дийлэнх нь хувийн тээврийн үйлчилгээ зонхилж байгаа бөгөөд тээврийн ачаа болон зорчигч тээврийн орлого үйлчилгээний хэмжээ өссөн үзүүлэлтэй байна.

Холбооны салбарын хувьд түлхүү хөгжиж ирсэн нь харагдаж байна. Тус аймаг шилэн кабелийн сүлжээнд холбогдож, техник технологийн шинэчлэлт хийсэн нь олон давуу талыг харуулж байна

Гэвч үүрэн телефоны операторууд манай аймагт иргэд хөдөлмөрчдийн хэрэгцээг хангаж ажиллаж байгаа нь нэг талаар сайн үзүүлэлт боловч, зах зээлийн өрсөлдөөн ихтэй, төвдөө төвлөрсөн удирдлагатай тайлан баланс гардаггүй гэдгээр манай статистик мэдээлэлд хамрагдах боломжгүй байдаг нь дутагдалтай.

Тус аймгийн хувьд УБ хоттой 430 км-т засмал замаар холбогдсон, урагшаа хилийн боомт газруудтай ойр, төвийн эрчим хүчинд бүх сум холбогдсон зэрэг худалдаа, үйлчилгээ эрхлэгчдэд боломжтой орчин бүрдсэн онцлогтой. Худалдааг эрхлэх хэлбэрээр нь авч үзвэл 74.0 гаруй хувь нь жижиглэнгийн, 26.0 хувь нь бөөний худалдаа эзэлж байгаагаас харахад сүүлийн жилүүдэд бөөний цэг, салбарууд олноор бий болсон байна..

Ашигласан материал, номзүй

- Статистикийн салбарт мөрдөж ажиллах аргачлалын эмхэтгэл 2010 он
- ӨВ Статистикийн эмхэтгэл 2013-2016 он
- Макро эдийн засгийн статистик 2007 он
- Монгол улсын статистикийн эмхэтгэл-2015-2016
- www.1212.mn